

MEĐUNARODNI IZVJEŠTAJ O VJERSKIM SLOBODAMA BOSNA I HERCEGOVINA

Sažetak

Ustavom Bosne i Hercegovine i entitetskim ustavima – Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) i Ustavom Republike Srpske (RS) – zaštićeni su sloboda vjerske misli i prakse, zabranjena je vjerska diskriminacija i dozvoljeno je slobodno djelovanje registriranih vjerskih organizacija. Ustavom FBiH je vjeroispovijest proglašena „vitalnim nacionalnim interesom“ konstitutivnih naroda. Ustavom RS-a je uspostavljena Srpska pravoslavna crkva (SPC) kao „crkva srpskog naroda i drugih naroda pravoslavne vjere.“ Ustavom BiH je zagarantirana zastupljenost tri najbrojnija naroda – Srba koji pretežno pripadaju Srpskoj pravoslavnoj crkvi, Hrvata koji u najvećem broju pripadaju Rimokatoličkoj crkvi, i Bošnjaka koji su pretežno muslimani – u parlamentu i vladi. Manjinske vjerske zajednice su izvjestile da i dalje ne mogu biti zastupljene u vladi i parlamentu. Pravosudne vlasti i dalje zabranjuju zaposlenima u pravosudnim institucijama da nose vjerska obilježja. Manjinske vjerske zajednice su izvjestile o nastavku diskriminacije od strane općinskih organa vlasti koji često ne pružaju usluge ni zaštitu, kao i o diskriminaciju u pogledu korištenja vjerske imovine, kao što je slučaj u Banjoj Luci gdje općinske vlasti i dalje odbijaju vratiti nacionaliziranu imovinu Katoličkoj crkvi. Od devet prijavljenih napada na vjerske službenike ili lokalitete, policija je identificirala počinitelja u samo jednom slučaju koji se odnosi na izazivanje požara u Srpskoj pravoslavnoj crkvi u Sarajevu.

Prema informacijama Međureligijskog vijeća (MRV), nevladine organizacije (NVO) koja omogućava dijalog među četiri „tradicionalne“ vjerske zajednice (muslimanska, pravoslavna, katolička i jevrejska), broj napada na vjerske službenike i objekte je u toku godine znatno smanjen u odnosu na prethodne dvije godine. I dalje postoje izvještaji o sukobima među pripadnicima Islamske zajednice (IZ) i manjinskih muslimanskih zajednica, uključujući i šitsku zajednicu, koje djeluju izvan struktura Islamske zajednice. MRV i dalje poduzima korake na promoviranju međuvjerskog dijaloga. Dana 7. maja su se vjerske i političke vođe okupile u glavnom gradu RS-a, Banjoj Luci, na svečanoj ceremoniji povodom ponovnog otvaranja obnovljene historijske džamije Ferhadija, što je, prema promatračima, predstavljalo značajan međuvjerski događaj godine.

Ambasada SAD-a je razgovarala sa predstavnicima vlasti i agencija o nastojanjima u pravcu borbe protiv nasilnog ekstremizma povezanog sa vjerom. Zvaničnici Ambasade su se sastajali i sa predstavnicima vjerskih zajednica sa kojima su razgovarali o njihovom neprekidnom doprinosu razvoju mirnog i stabilnog društva i unaprjeđenju međureligijskog dijaloga. Zvaničnici Ambasade redovno prisustvuju značajnim događajima u raznim vjerskim zajednicama, posebno u vrijeme najvećih vjerskih praznika. Ambasadorica je 7. maja prisustvovala svečanoj ceremoniji otvaranja džamije Ferhadija u Banjoj Luci, čime je pokazala kontinuiranu podršku SAD-a međuvjerskom pomirenju.

Dio I. Vjerska demografija

Prema procjenama Vlade SAD-a, u BiH ima ukupno 3,9 miliona stanovnika (procjena iz jula 2016.). 30. juna je državna Agencija za statistiku objavila rezultate prvog poslijeratnog popisa stanovništva, provedenog u oktobru 2013. godine. Prema objavljenim rezultatima, sunitski muslimani čine oko 51 posto stanovništva, pravoslavci 31 posto, rimokatolici 15 posto i ostali, uključujući protestante i Jevreje, oko 3 posto.

Postoji snažna veza između etničke pripadnosti i vjere: Srba u BiH sa Srpskom pravoslavnom crkvom, i Hrvata u BiH sa Rimokatoličkom crkvom. Bošnjaci su pretežno muslimani. Jevrejska zajednica, prema vlastitim podacima, ima oko 1.000 pripadnika, od kojih većina živi u Sarajevu. Većina Srba pravoslavaca živi u RS-u, a većina muslimana i katolika u FBiH. Protestantska i većina drugih manjih vjerskih zajednica ima najbrojnije članstvo u Sarajevu i Banjoj Luci.

Dio II. Stanje poštivanja vjerskih sloboda od strane vlasti

Zakonski okvir

Aneksom IV Daytonskog mirovnog sporazuma, koji predstavlja Ustav BiH, zaštićena je sloboda misli, savjesti i vjeroispovijesti. Prema Ustavu, nikome neće biti oduzeto državljanstvo iz razloga vjere i sve osobe uživaju ista prava i slobode bez diskriminacije na osnovu vjerske pripadnosti. Prema Ustavu FBiH, sve osobe imaju slobodu vjeroispovijesti, kao i javno i privatno ispovijedanje vjere i zabranjena je diskriminacija na osnovu religije ili vjere. Ustavom FBiH je vjera definirana kao vitalni nacionalni interes konstitutivnih naroda.

Ustavom RS-a je uspostavljena Srpska pravoslavna crkva (SPC) kao „crkva srpskog naroda i drugih naroda pravoslavne vjere.“ Ustavom su zajamčene jednake slobode, prava i obaveze svih građana, bez obzira na vjeru, i propisano je da su vjerske zajednice jednake pred zakonom, slobodne u vršenju vjerskih poslova i vjerskih obreda, mogu osnivati vjerske škole i izvoditi vjersku nastavu u svim školama svih stupnjeva naobrazbe, baviti se privrednim djelatnostima, primati darove, stvarati zaklade i njima upravljati, u skladu sa zakonom.

Državnim Zakonom o slobodi vjere zagarantirana je sloboda savjesti, kao i pravni status crkava i vjerskih zajednica i istim Zakonom su registriranim vjerskim zajednicama data mnogobrojna prava, uključujući i pravo na okupljanje, obavljanje zajedničkih poslova, kao što je humanitarni rad, prikupljanje sredstava i izgradnja i korištenje bogomolja. Prema Zakonu, crkve i vjerske zajednice su ustanove i organizacije vjernika, osnovane u skladu s vlastitim propisima, naučavanjima, vjerama, tradicijama i praksom. Zakonom je priznat pravni status četiri „tradicionalne“ vjerske zajednice: Islamske zajednice, Srpske pravoslavne crkve, Katoličke crkve i Jevrejske zajednice. Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine vodi jedinstven registar za upis svih vjerskih zajednica, a Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice ima obavezu da dokumentira sve slučajeve kršenja prava na slobodu vjere.

Prema Zakonu, novu crkvu ili vjersku zajednicu može osnovati 300 ili više punoljetnih državljana Bosne i Hercegovine podnošenjem pismene prijave o osnivanju crkve ili vjerske zajednice Ministarstvu pravde. Među drugim zakonskim uvjetima za registraciju su i statut iz kojeg je vidljiv način ispovijedanja vjere i odluka o osnivanju, usvojena od najmanje 30 osnivača crkve ili vjerske zajednice. U roku od 30 dana nakon podnesene prijave o osnivanju crkve ili vjerske zajednice, Ministarstvo pravde donosi rješenje o upisu u registar crkava i vjerskih zajednica, a protiv negativne odluke se žalba podnosi Vijeću ministara BiH. Zakon omogućava registriranim vjerskim zajednicama da djeluju bez ograničenja. Prema Zakonu, Ministarstvo može odbiti zahtjev za registraciju samo ako ocijeni da su sadržaj i način obavljanja vjerskih obreda „protivni pravnom poretku, javnom moralu ili štete životu i zdravlju ili drugim pravima i slobodama vjernika i građana.“

Prema Zakonu, pod istim ili sličnim imenom postojeće crkve ili vjerske zajednice ne može se osnovati nova crkva ili vjerska zajednica. Niko ne može bez saglasnosti nadležne vlasti crkve ili vjerske zajednice koristiti njene službene simbole, znamenja i atribute.

Konkordatom između Vlade i Svete Stolice priznaje se javno-pravni subjektivitet Katoličke crkve i daju se određena prava, među njima i uspostavljanje obrazovnih i humanitarnih institucija, vjerska naobrazba i službeno priznavanje katoličkih blagdana. Povjerenstvo za provedbu Konkordata se sastoji od pet članova ispred vlade i pet predstavnika Svete stolice. Sličan sporazum postoji i sa Srpskom pravoslavnom crkvom, s tim da komisija za provedbu Sporazuma još uvijek nije uspostavljena.

Država priznaje Islamsku zajednicu kao jednu i jedinstvenu vrhovnu institucionalnu vjersku vlast za sve muslimane, uključujući i migrante i izbjeglice, kao i za Bošnjake i druge muslimane iz BiH koji žive izvan domovine a prihvataju autoritet Islamske zajednice. Prema Zakonu, niti jedna islamska zajednica se ne može upisati u registar crkava i vjerskih zajednica koji se vodi u Ministarstvu pravde niti otvoriti džamiju bez dozvole Islamske zajednice.

Zakonom je potvrđeno pravo svakog građanina na vjersku pouku. Prema Zakonu, predstavnik svake službeno registrirane vjerske zajednice je odgovoran za vršenje vjerske pouke u svim javnim i privatnim predškolskim ustanovama i osnovnim i srednjim školama i na višim nivoima obrazovanja. Djeca iz manjinskih vjerskih zajednica imaju pravo na vjersko obrazovanje samo ako ima 18 ili više

učenika iz takve zajednice u jednom razredu. Vjerske zajednice obučavaju i biraju svoje vjeroučitelje. Vjeroučitelji su djelatnici škole u kojoj vrše poučavanje, s tim da imaju odobrenje vjerske institucije koja je nadležna za nastavni plan i program iz vjeronauke.

Islamska zajednica, Srpska pravoslavna crkva i Katolička crkva izrađuju i odobravaju nastavne planove i programe vjeronauke u cijeloj zemlji. Javne škole nude vjersku pouku samo iz one vjere koja predstavlja većinu u području općine u kojoj škola djeluje, uz nekoliko izuzetaka. Učenici srednjih škola koji ne žele pohađati časove vjeronauke imaju zakonsko pravo da ne pohađaju te časove ako škola nudi predmet etika kao alternativu, što je slučaj u velikom broju škola. Učenici osnovnih škola mogu jednako tako postupiti na zahtjev svojih roditelja.

U pet kantona sa bošnjačkom većinom, u Federaciji, u osnovnim i srednjim školama izvodi se islamska vjeronauka po dva časa sedmično. U kantonima sa hrvatskom većinom učenici hrvatske nacionalnosti pohađaju časove iz katoličkog vjeronauka, i to dva časa sedmično u osnovnim i srednjim školama, kao izborni predmet. U 13 katoličkih osnovnih i srednjih škola u FBiH roditelji imaju mogućnost izbora između predmeta vjeronauka i etika. U Sarajevu i Tuzli učenici osnovnih i srednjih škola mogu izabrati da ne pohađaju vjeronauku ili da pohađaju časove iz etike umjesto vjeronauke. Ministarstvo obrazovanja Kantona Sarajevo je u škole uvelo, uz islamsku i katoličku, također i pravoslavnu i protestantsku vjeronauku.

Zakonom o zabrani diskriminacije su zabranjeni isključivanje, ograničavanje i povlašteni tretman osoba na osnovu vjere prilikom zapošljavanja i pružanja socijalnih usluga u državnom i privatnom sektoru.

Ustavom Bosne i Hercegovine je zagarantirana zastupljenost tri naroda (Bošnjaci, Srbi i Hrvati) u organima vlasti i oružanim snagama. U Ustavu se nigdje eksplicitno ne spominje zastupljenost vjerskih zajednica, iako je svaki narod iz Ustava povezan sa određenom religijom. Mandati u parlamentima i funkcije u izvršnoj vlasti su podijeljene između tri konstitutivna naroda (Bošnjaci, Hrvati i Srbi) prema ustavom utvrđenim kvotama.

Država je pristupila Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima.

Prakse organa vlasti

Postupak se i dalje vodi pred Općinskim sudom u Livnu protiv osam osoba optuženih za napad na džamiju u selu Omerovići u općini Tomislavgrad 2015. godine u kojem su počinitelji verbalno napali vjernike, razbili prozorska stakla i postavili plinsku bocu na ulazu u džamiju. Do kraja godine postupak nije okončan pravomoćnom presudom.

U februaru je Visoko sudsko i tužilačko vijeće potvrdilo svoju odluku iz 2015. godine kojom je zabranjeno zaposlenima u pravosudnim institucijama da nose bilo koja „vjerska obilježja“ na poslu, uključujući i hidžab. Dana 7. februara, prema medijskim napisima, preko 2.000 žena je mirnom šetnjom kroz Sarajevo protestiralo protiv ove mjere.

Prema zvaničnicima Islamske zajednice, hrvatski i srpski član Predsjedništva navodno se i dalje protive osnovnom ugovoru između BiH i Islamske zajednice kojeg je Vijeće ministara usvojilo 2015. godine, a kojim se vjernicima daje pravo na poštivanje ograničenja u pogledu vrste hrane u javnim institucijama, prostor za obavljanje molitve, odsustvo s posla petkom u vrijeme džuma-namaza i pravo na odsustvo s posla jednom godišnje u svrhu odlaska u Meku radi obavljanja hadža. Do kraja godine, Predsjedništvo nije usvojilo ugovor niti ga je uputilo na parlament na ratifikaciju.

Prema riječima predstavnika Katoličke crkve, zajedničko povjerenstvo za provedbu Temeljnog ugovora sa Svetom stolicom postepeno ostvaruje napredak, ali nije postiglo dogovor s obzirom da su vlada i parlament i dalje nespremni da provedu prijedloge Crkve, uključujući i donošenje zakona o poštivanju vjerskih blagdana.

I dalje nema dogovora o formiranju komisije za provedbu Sporazuma između Vijeća ministara BiH i SPC. Prema predstavnicima Srpske pravoslavne crkve, nedostatak inicijative vlade i nesposobnost Srpske pravoslavne crkve da postigne interni konsenzus među svojim episkopima o sastavu komisije doprinijeli su situaciji u kojoj dogovor još uvijek nije moguć.

Vjerski službenici manjinskih zajednica u cijeloj zemlji i dalje su izvještavali o diskriminaciji od strane lokalnih vlasti u pogledu korištenja vjerske imovine i izdavanja dozvola za gradnju novih vjerskih objekata. U jednom primjeru je Banjolučka biskupija izvijestila da općinske vlasti u Drvaru i dalje odbijaju izdati građevinske dozvole za izgradnju nove katoličke crkve, naglašavajući da crkva nije postojala u toj općini prije sukoba 1990-tih. Zvaničnici Katoličke crkve u Banjoj Luci su izvijestili da općinske vlasti i dalje odbijaju povrat nacionalizirane imovine, čak i nakon što su vlasti vratile najveći dio nacionalizirane imovine Srpskog pravoslavnoj crkvi.

Zvaničnici gradskih vlasti u Mostaru i dalje odbijaju izdati neophodne građevinske dozvole Evanđeoskoj crkvi za obnovu crkve u centru grada, kao i prethodnih 17 godina, uprkos tome što je Evanđeoska crkva navodno ispunila sve zakonske i administrativne uvjete. Predstavnici Crkve tvrde da je razlog to što uporno odbijaju dati mito općinskim zvaničnicima, kao i aktivno lobiranje zvaničnika Katoličke crkve protiv postojanja Evanđeoske crkve u Mostaru.

Zvaničnici i dalje ne provode u potpunosti odredbe Zakona o slobodi vjere koje se odnose na vjersku pouku, posebno u segregiranim školskim sistemima ili tamo gdje postoji otpor zvaničnika političkih stranaka na općinskom nivou vlasti. U RS-u roditelji preko 500 djece povratnika bošnjačke nacionalnosti u nekoliko zajednica, uključujući i Konjević Polje u opštini Bratunac, i Vrbanjce u opštini Kotor Varoš, već četvrtu godinu zaredom bojkotiraju javne škole i za svoju djecu su odabrali alternativne škole koje organizira IZ, a finansira Federalno ministarstvo obrazovanja. Roditelji su organizirali bojkot u odgovoru na odbijanje Ministarstva prosvjete RS-a da odobri grupu nacionalnih predmeta, uključujući i vjersko obrazovanje, za djecu povratnika bošnjačke nacionalnosti. Prema predstavnicima akademske zajednice i nevladinog sektora, učenici i iz većinskih i iz manjinskih vjerskih zajednica i dalje nailaze na društvene pritiske nastavnika i svojih vršnjaka da pohađaju časove vjeronauke iz svoje religije.

Vjerske manjine, posebno one koje čine izbjeglice po povratku u svoje prijeratne zajednice u skladu sa Daytonskim mirovnim sporazumom, kao što su bošnjačke zajednice u RS-u, i dalje izvještavaju o selektivnom poštivanju njihovih prava od strane organa vlasti. Izjavili su da se često dešava da organi vlasti ne pružaju usluge i zaštitu manjinama, uključujući i pravo na zdravstvenu zaštitu, penziju i druge socijalne beneficije, te prijenos evidencije o učenicima iz jednog dijela u drugi, prema potrebi. Vođe manjinskih vjerskih zajednica i dalje izvještavaju o diskriminaciji od strane lokalnih vlasti u pogledu pružanja policijske zaštite i pokretanja istraga u slučajevima prijetnji nasiljem, maltretiranja i vandalizma. S obzirom da su vjera i nacionalna pripadnost često blisko povezani, teško je bilo izvršiti klasifikaciju mnogih djela kao djela počinjenja iz razloga vjerskog identiteta oštećene strane.

Organi vlasti još uvijek nisu proveli presudu Evropskog suda za ljudska prava iz 2009. godine, kojom se nalažu izmjene Ustava kako bi se omogućilo vjerskim i drugim zajednicama, uključujući i Jevreje, da se kandidiraju za Predsjedništvo i Dom naroda BiH. Prema presudi Evropskog suda za ljudska prava, prema promatračima, Ustav je diskriminirajući prema manjinama s obzirom da su funkcije u izvršnoj vlasti i mandati u parlamentu raspoređeni samo među Srbima, Hrvatima i Bošnjacima, što indirektno znači među pripadnicima Srpske pravoslavne crkve, Katoličke crkve i Islamske zajednice. Osobe koje se ne izjašnjavaju kao pripadnici jedne od tri glavne nacionalne/vjerske zajednice kažu da i dalje nisu u mogućnosti obnašati niti jednu proporcionalno zajamčenu funkciju u organima vlasti niti obnašati funkciju člana Predsjedništva.

Političke stranke u kojima dominira jedna etnička zajednica još uvijek se direktno identificiraju sa vjerom svoje dominantne etničke grupe. Najveća nacionalna bošnjačka stranka, Stranka demokratske akcije (SDA), i dalje je povezana sa Islamskom zajednicom. Najveća nacionalna hrvatska stranka, Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), i dalje je povezana sa Katoličkom crkvom. Dvije najveće srpske stranke, Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) i Srpska demokratska stranka (SDS), i dalje su povezane sa Srpskom pravoslavnom crkvom.

U oktobru je Skupština Kantona Sarajevo imenovala ulicu i osnovnu školu po Mustafi Busuladžiću, antisemitu iz doba Drugog svjetskog rata koji je veličao Hitlera. Predsjednik Jevrejske zajednice je oštro osudio ovaj čin. Do kraja godine škola nije zvanično promijenila naziv. Dana 22. augusta su policijski službenici MUP-a Kantona Sarajevo lišili slobode osobu zbog sumnje da je prethodnog dana izazvala požar u ostavi-magacinu Pravoslavne crkve Svetog Preobraženja u Sarajevu. Policija je identificirala osumnjičenika putem video snimaka iz same crkve i lišila ga slobode. Policija nije uspjela utvrditi motiv izazivanja požara. Do kraja godine je istraga još uvijek bila u toku. Predstavnici svih vjerskih zajednica, MRV i brojni lokalni političari i građani su osudili ovaj incident. Prema zvaničnicima Srpske pravoslavne crkve, od 2000. godine je crkva bila meta preko 40 djela vandalizma.

Prema MRV-u, ovaj slučaj izazivanja požara je bio samo jedan od devet slučajeva napada na vjerske objekte u kojima je policija lišila slobode osobe osumnjičene da su počinile napade. Preostalih osam slučajeva se odnosi na vandalska djela protiv sedam islamskih vjerskih objekata (od čega je najveći broj na teritoriji RS-a) i protiv jednog drugog pravoslavnog objekta u FBiH. Policija je provela istragu, ali nije izvijestila o rezultatima istrage u najvećem broju od tih osam slučajeva u kojima su uglavnom razbijeni prozori i oskrnavljena groblja, a u nekoliko slučajeva su vandalska djela praćena verbalnim napadima na vjerske službenike. Policija nije kvalificirala ova djela kao djela počinjenja iz vjerske mržnje, ali je izjavila da su odgovorne osobe ili maloljetnici ili osobe pod utjecajem alkohola ili droga ili mentalno nestabilne osobe. Naprimjer, policija je prekršajno kaznila počinitelja novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM (\$539) za uriniranje po spomen-obilježju uz kompleks Atik džamije u Bijeljini posvećenog Bošnjacima koji su poginuli u ratu. Prema MRV-u, koji i dalje prati napade na vjerske objekte i zagovara krivično gonjenje počinitelja, odgovor policije i dalje odražava nepoznavanje djela počinjenih iz mržnje i želju da se pažnja skrene sa moguće vjerske netrpeljivosti.

Dio III. Stanje poštivanja vjerskih sloboda u društvu

I dalje se neprestano izvještava o sukobima među pripadnicima IZ i manjinskih muslimanskih zajednica, među njima i šitske zajednice, koje djeluju izvan struktura IZ. Među incidentima su fizičke i verbalne konfrontacije petkom u vrijeme džume namaza, kada su muslimani iz manjinskih zajednica prekidali molitvu da bi pokazali svoje nezadovoljstvo tradicionalnim bošnjačkim tumačenjima Islama, prema riječima IZ. Nije bilo izvještaja o povredama. Neki pripadnici IZ i dalje nazivaju sljedbenike manjinskih salafijskih zajednica netolerantnim ili ekstremistima ili „vehabijama“.

U februaru je IZ pozvala 64 neregistrirane islamske kongregacije (ili paradžemate) koje okupljaju pretežno sljedbenike salafizma i koje djeluju izvan struktura IZ da prestanu sa održavanjem „neodobrenih“ vjerskih aktivnosti i da se zvanično pripoje IZ. Do kraja marta, od 38 paradžemata koje su ušle u pregovore, 14 se pripojilo IZ. Početkom marta je Federalna uprava za inspeksijske poslove i Federalni MUP, uz podršku Državne agencije za istrage i zaštitu i Obavještajno sigurnosne agencije, provela nenajavljene inspekcije u nekoliko neregistriranih paradžemata i navodno ih je novčano kaznila zbog toga što nisu propisno upisani u registar crkava i vjerskih zajednica koji se vodi pri Ministarstvu pravde BiH.

Dana 2. aprila su nepoznati počinitelji verbalno napali imama u Kupresu, gradu sa većinskim katoličkim stanovništvom, ispred njegove kuće i gradske džamije. Lokalni katolički svećenik i njegov pomoćnik su ubrzo nakon toga primili delegaciju iz IZ-a i osudili napad. U svom odgovoru, policija se obavezala da će povećati patroliranje u tom dijelu grada.

Prema medijskim napisima, osoba koja je navodno otišla iz BiH i priključila se snagama ISIS-a uputila je prijeteće Reisu-l-ulemi IZ putem interneta. U video snimku je ta osoba izjavila da će mu „prerezati vrat“ i da mudžahedini „dolaze u Bosnu“. Reisu-l-ulema IZ je prethodno u više navrata osuđivao islamski ekstremizam. Od nadležnih organa je zatražio zaštitu, koju je navodno dobio.

Prema MRV-u devet napada na vjerske objekte i službenike, zabilježenih od januara do kraja decembra, predstavlja „znatno smanjenje“ u poređenju sa 19 napada koje je MRV zabilježio u toku 2014. godine. MRV je pripisao smanjenje broja napada neprestanom praćenju, javnoj osudi napada i angažmanu zajednice.

Dana 1. januara su nepoznati počinitelji razbili prozore na kući u blizini Careve džamije u Foči.

MRV je bio sponzor brojnih projekata u okviru kojih su žene i mladi unaprjeđivali međuvjerski dijalog, predstavnici mladih MRV-a posjećivali spomen-obilježja podignuta u sjećanje na patnje pripadnika svake dominantne religije u zemlji, kao što su lokacije na kojima je izvršen masakr Bošnjaka u toku rata 1990-tih i ustaške koncentracione logore za Srbe i Jevreje u toku Drugog svjetskog rata.

Dana 7. maja su predstavnici pravoslavne, jevrejske i katoličke zajednice, skupa sa visokim zvaničnicima RS-a, prisustvovali zajedno sa Islamskom zajednicom na svečanoj ceremoniji ponovnog otvaranja obnovljene historijske Ferhat-pašine džamije u glavnom gradu RS, Banjoj Luci. Osman ef. Kozlić, muftija banjalučki, je svoje izlaganje tokom svečane ceremonije usmjerio na revitalizaciju historijskog međuvjerskog sklada i pomirenja u zemlji. Promatrači su opisali ponovno otvaranje džamije kao najvažniji međuvjerski događaj godine.

Dio IV. Politika Vlade SAD-a

Službenici Ambasade su sa članovima Predsjedništva i nizom ministarstava razgovarali o nastojanjima vlasti u pravcu borbe protiv nasilnog ekstremizma povezanog sa religijom.

Ambasada je nastavila praksu redovnog sastajanja sa poglavarima i predstavnicima sve četiri tradicionalne vjerske zajednice, sa svakom posebno, kao i sa predstavnicima svih zajednica skupa, kao i sa vođama manjih vjerskih zajednica, kao što su evanđeoski protestanti, u cilju promoviranja većeg međuvjerskog dijaloga i razmatranja načina na koje vjerske zajednice mogu doprinijeti daljem razvoju mirnog i stabilnog društva. Zvaničnici Ambasade su redovno gostovali na značajnim događajima koje su priredile razne vjerske zajednice, između ostalog, na proslavi Bajrama u organizaciji Islamske zajednice, na proslavi Božića i Uskrsa/Vaskrsa sa srpskom pravoslavnom i katoličkom zajednicom i na Seder večeri prije početka prvog dana Pesaha, čiji je domaćin bila Jevrejska zajednica. Dana 7. maja je Ambasadorica prisustvovala otvaranju obnovljene historijske Ferhat-pašine džamije u Banjoj Luci, skupa sa predstavnicima Islamske zajednice, Srpske pravoslavne crkve, Jevrejske zajednice i Katoličke crkve, kao i sa visokim zvaničnicima na državnom i entitetskom nivou, čime je pokazala nastavak američke podrške međuvjerskom pomirenju.

Ambasada redovno održava kontakte s MRV-om u podršci njihovom radu i posredovala je kod regionalnih i vjerskih organa, posebno kod Srpske pravoslavne crkve, kako bi pomogla da se otklone političke prepreke aktivnostima MRV-a. Ambasada je razgovarala s rukovodstvom MRV-a o mogućnostima dodjele bespovratnih sredstava ovoj organizaciji radi daljeg razvoja njihovih institucionalnih kapaciteta. MRV je sudjelovao u programima koje finansira Vlada SAD-a u cilju rješavanja i prevazilaženja etničkih/vjerskih podjela u zajednicama kroz dijalog i povratka povjerenja među etničkim i vjerskim zajednicama u zemlji.